

F.Y.J.C. - Terminal Exam 2019

ENGLISH

MARKS 50

TIME: 2Hrs. 30mins

PROSE

Q1A Read the following extract and ^{do the activities} ~~answer the questions~~ given below:- (12 marks)

When we left Camp Nine on Friday morning, I was determined to get to the top on this day. That morning I remember thinking, "I was to get to the top even if I die." I was not afraid to die that day. We set out early and all the way from Camp Nine to the peak we alternated.

I would take the lead and then Hillary. The man who follows when climbing has a difficult job both in climbing up and climbing down. He is the anchor. The man going in the lead cuts the steps and breaks the way.

In my pocket I had four flags. When we were still at Camp Four, Colonel Hunt gave me three flags, those of Britain, The United Nations and Nepal. He charged me with the duty of planting them on top of the world.

"These three flags are in your care," he said. "When you and Hillary reach the top, put them at the peak. I am sure that you and Hillary are going to do it."

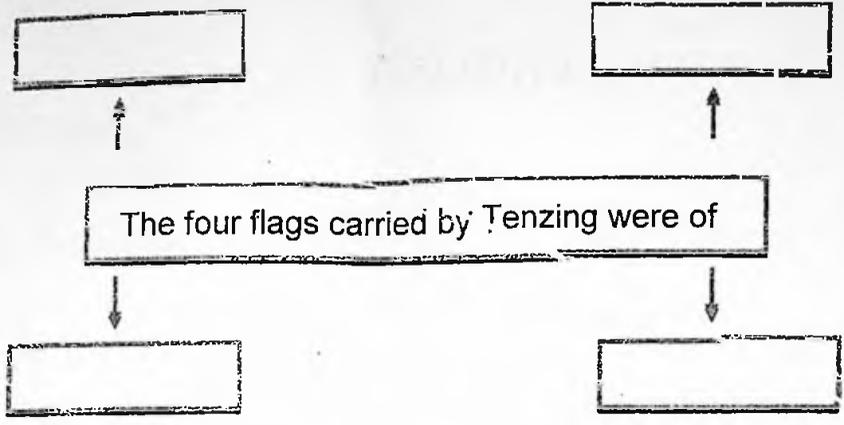
I told Colonel Hunt that I was carrying the Indian flag with me and I would like to be on the top with the other flags. I had to ask Colonel Hunt's permission in his capacity as a leader of the expedition.

Indian Flag

Colonel Hunt said, "By all means, I am glad to know that you brought an Indian flag."

After one hour of steady going, we cut across from the south face and started up the west side where we had to pass up a steep line of rocks. This was slow and difficult. Once we had cleared these, there was nothing barring our way to top but a snow-covered incline, sloping less and less as it neared the top.

A1. Complete the web :- (2 marks)

A2. Write whether the following sentences are True or False :- (2 marks)

- a. The man who follows while climbing is the anchor.
- b. The man going in the leads cuts the steps.
- c. Colonel Hunt had given Tenzing the flags when they reached the summit.
- d. The slope was less as they neared the peak.

A3. Write down the significance of 'anchor' with reference to the passage. (Answer in 25 words) :- (2)

A4. Complete the following table :- (2marks)

	THE WORDS	WHO SAID	TO WHOM	WHEN
1.	I am sure that you and Hillary are going to do it.		Tenzing	
2.	I am glad to know that you brought an Indian flag.	Colonel Hunt		

A5. Personal Response :-

Do you like to participate in games? Which is your favourite? (2 marks)

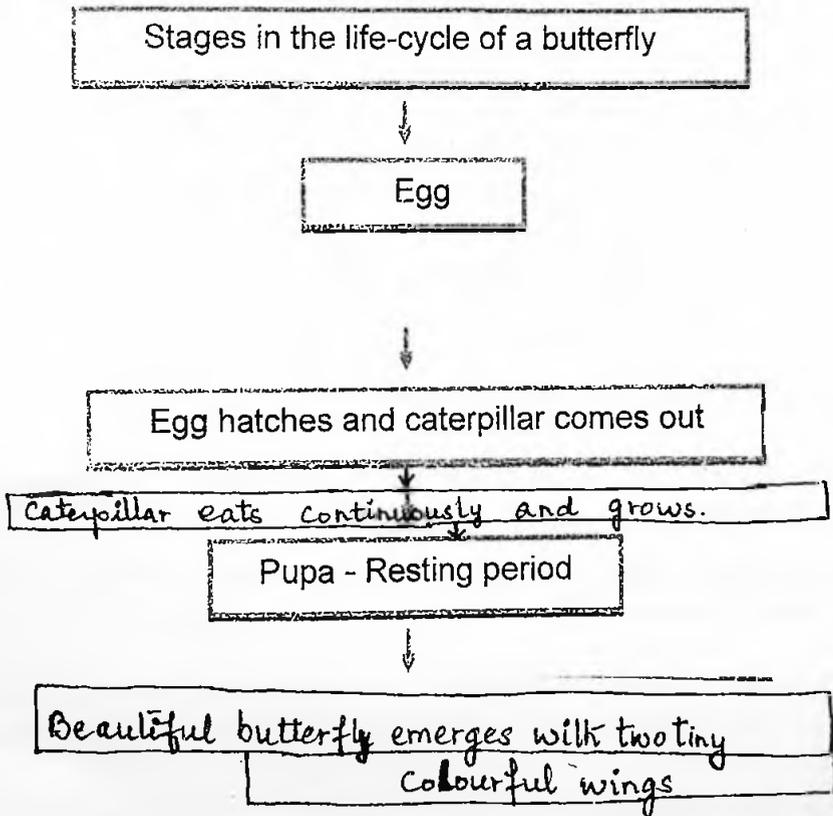
A6. Grammar:- (2 marks)

1. I was carrying the Indian flag. (Change the voice) -
2. Colonel Hunt said, "By all means, I am glad to know that you brought an Indian flag. (Change to indirect speech)

Q1B. GRAMMAR : (Do as directed and spot the errors and rewrite the correct sentences) (3 marks)

1. I was not afraid for die that day.
2. — my friend is — able translator and — impartial editor as well. (Use articles)
3. I could think of no question to ask. (Remove infinitive and make it a complete sentence)

Q1C. Information Transfer. (Refer the flow-chart carefully and write a paragraph with all the points) (4 marks)

Q2A POETRY:

Read the extract and complete the activities given below:- (6 marks)

Sitting in a porch way cool,
 Sunlight, I see, dying fast,
 Twilight hastens on to rule.
 Working hours have well-nigh past.
 Shadows run across the lands:
 But a sower lingers still,
 Old, in rags, he patient stands,
 Looking on, I feel a thrill.
 Black and high, his silhouette
 Dominates the furrows deep!
 Now to sow the task is set.
 Soon shall come a time to reap.
 Marches he along the plain
 To and fro, and scatters wide
 From his hands the precious grain;
 Muse I, as I see him stride.
 Darkness deepens. Fades the light.
 Now his gestures to mine eyes
 Are august; and strange; his height
 Seems to touch the starry skies.

Q2A (1) The poet feels satisfied and happy when he watches the sower work because :- (2 marks)

- (i) _____
- (ii) _____

Q2A (2) The poem brings out an important message from the life of the sower. Explain in your own words what you have learnt from this poem. (2 marks)

Q2A (3) Name and explain the figure of speech in the following line:- (1)

“seems to touch the starry skies”

Q2A (4) Compose a small poem of 4 lines on the life of a farmer. (1)

Q2B APPRECIATION OF POETRY:- (4 marks)

Read the extract and write the appreciation of the given extract based on the following aspects :-

CHERRY TREE

Eight years have passed
Since I placed my cherry seed in the grass.
“Must have a tree of my own,” I said,
And watered it once and went to bed
And forgot; but cherries have a way of growing,
Though no one’s caring very much or knowing.
And suddenly that summer near the end of May,
I found a tree had come to stay.
It was very small, five months child,
Lost in the tall grass running wild.

(You may use the following points for writing the appreciation in about 100-150 words).

- About the poem, significance of the title.
- Form of the poem, theme and its significance.
- Poetic style, language features/poetic devices.
- Inspirational message, values, morals reflected.

Q3A Letter Writing (Formal Letter):- (4 marks)

Write a letter to the editor of ‘The Times Of India’, Mumbai, expressing your deep concern and need of a library facility in your locality.

You may take help of the following points:-

- Books change lives
- Library - A silent place to read
- Variety of books available
- Reasons for the library in your area
- Expected steps/solutions/suggestions for this requirement.

Q3B E-mail Writing:- (4 marks)

The State Government of Maharashtra has decided to take strict measures on the hawkers encroachment on roads. Draft an e-mail to the editor of a local daily newspaper, expressing your concern for the jobless hawkers.

Q3C Interview Questions:- (5 marks)

Imagine you are supposed to interview a famous personality of your choice. Frame a set of **8-10 questions** to interview him/her as per the following points:-

- Introducing the guest.
- Opening question about awards, inspirations, struggles.
- Family support, turning point in life, success formula/technique.
- Achievements
- Future plans, message for youngsters, concluding statement.

Q3B (1) DRAMA :- (4 marks)

(i) Complete the following :- (4)

- (a) Plot **is** the series of _____ occurring in a play. (1)
- (b) Characters are the most important elements of the _____. (1)
- (c) Dialogue is divided into _____ and _____. (2)

Q3B (2) One Act Play :- (4)

Answer in about 50 words :

Describe the character of 'Sergeant'

हिंदी कृतिपत्रिका (ग्यारहवीं)

समय : 2.30 घंटे

पूर्णांक : 50

प्रश्न :1) (अ) निम्नलिखित गद्यांश पढ़कर दी गई सूचनानुसार कृतियां कीजिये... (6)

"स्कूल नहीं जाता तू? अजीब हैं तेरे माँ-बाप जो तुझसे काम कराते हैं"। घर की मालकिन ने तराजू के कांटे पर नजर जमाये कहा। तभी उसकी कॉलेज के लिये तैयार होती लड़की ने कहा-"माँ, "बाल मजदूरी तो अपराध है न?" "हां बिल्कुल, पर अनपढ़ माँ -बाप समझे तब न"।

"स्कूल बप्पा ने भेजा था मेमसाहब पर उनके पास किताबों के लिये पैसे न थे इसलिये पढ़ाई रुक गई।"

"माँ, इससे इन किताबों ले पैसे मत लो। इसके काम आएंगी। वह इनसे अपनी पढ़ाई कर लेगा।"

"कुछ नहीं होता इससे, हम फ्री में देंगे और यह रद्दी पेपर के मालिक से किताबों के पैसे ले चाट-पकौड़ी में उड़ा देगा। इनके बस का नहीं है पढ़ना।"

बबलू ने रद्दी के पैसे चुकाए और बोरा उठा सीधा घर पहुंचा। उसने बोर में से किताबें अलग रख दीं। फिर बोरा लेकर वह रद्दी पेपर के दुकानदार के पास पहुंचा। दुकानदार ने रद्दी तौल किनारे रख दी।

"पैसे तो बचे होंगे तेरे पास। जा, सामने के ठेले से वड़ा-पाव और चाय ले आ फिर हिसाब कर।" बबलू सिर झुकाए खड़ा रहा। दुकानदार बार-बार बोलता रहा पर बबलू टस-से-मस न हुआ। अब दुकानदार से रहा नहीं। झल्ला उठा।

"अरे क्या हुआ? जाता क्यों नहीं?"

"रुपये खर्च हो गए सेठ।"

"क्या! तेरे पैसे थे जो खर्च कर दिए?" दुकानदार ने उसको बुरी तरह से डाँट दिया। डाँट खाने के बावजूद वह मुस्करा रहा था। अब वह स्कूल जा सकेगा। उसके पास भी किताबें हैं। वह घर कु ओर लौट रहा था।

(1) कृति पूर्ण कीजिये....

(2)

.....
लड़की ने माँ से कहा.....
.....

(2) निम्नलिखित शब्दों के लिये परिच्छेद में से विलोम शब्द लिखिये। (2)

1) नौकर, 2) शिक्षित, 3) दूर, 4) उल्टा,

(3) " बाल मजदूरी एक अपराध है "। इस विषय पर अपना मत 40 से 50 शब्दों में लिखिये। (2)

2 (आ) निम्नलिखित गद्यांश पढ़कर सूचनानुसार कृति पूर्ण कीजिये...

(6)

"इधर मैं कई दिनों से बड़ा परेशान चल रहा हूँ। सब मेरा मेरा भला करना चाहते हैं। अखबार पढ़ने बैठता हूँ तो समाचार पढ़ने से पहले ढेर सारे कागज साथ में आ जाते हैं। कोई कहता है आपके द्वार आकर बैठे हैं। सभी तरह के इलाज के क्लीनिक खोल दिया है। आप मोटे हैं तो पतला कर देंगे। क्लीनिक से हर स्लिमिंग सेंटर वाला कह रहा है, "बस! आप आ जाएं, बाकी सब हमपर छोड़ दें। हलवाई की दुकान वाला कह रहा है, "ऐसी मिठाई आपने कभी खाई न होगी। मीठा खाएं पर मीठे का असर न हो, ऐसी चीनी का इस्तेमाल करते हैं वे।

क्रेडिट कार्ड वाला फ्री डेबिट कार्ड दे रहा है। पैसे खर्च करने की कोई जरूरत नहीं है। आप बेवज़ह पैसे के पीछे दौड़ रहे हैं। हम सामान आपके घर लाना चाहते हैं, आप बस माल खरीदें! गाड़ीवाला नई गाड़ी की चाभी दिए जा रहा

है। साथ में लोन देने वाला बैंक के कागज दिए जा रहा है। अखबार के साथ पेंफलेट इतने ज्यादा हैं कि उन्हें पढ़ने बैठ जाओ तो अखबार पढ़ने के लिए वक्त ही नहीं बचता।

(1) आकृति पूर्ण कीजिये....

(2)

(I) लेखक की परेशानी का कारण - (1) ..... (2) .....

(II) क्लीनिक वाले का दावा - (1) ..... (2) .....

(2) (अ) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखो.... (2)

1) क्रेडिट कार्ड वाला क्या दे रहा है ?

2) गाड़ीवाला क्या दिए जा रहा है?

3) मिठाई वाले की मिठाई कैसी है?

4) वह गाड़ी के कागज के साथ किसका कागज दे रहा है?

(3) "एक पर एक फ्री" के लालच में फंसे व्यक्ति की व्यथा 40 से 50 शब्दों में व्यक्त करें।

(2)

प्रश्न : (2) ...निम्नलिखित पद्यांश पढ़कर दी गई सूचनानुसार कृति पूर्ण कीजिये..

(6)

" आज जीत की रात
पहरुए ,सावधान रहना !
खुले देश के द्वार
अचल दीपक समान रहना ।
प्रथम चरण है नए स्वर्ग का
है मंजिल का छोर ,
इस जन्मन्थन से उठ आई
पहली रतन हिलोर ,
अभी शेष है पूरी होना
जीवन मुक्त डोर,
क्योंकि नहीं मिट पाई दुःख की
विगत सांवली कोर ,
ले युग की पतवार
बने अम्बुधि महान रहना ,
पहरुए ,सावधान !
विषम शृंखलाएँ टूटी हैं
खुली समस्त दिशाएँ हैं ,
आज प्रभंजन बनकर चलती
युग बंदिनी हवाएँ हैं
प्रश्नचिन्ह बन खड़ी हो गई
य सिमटी सिमार्यें हैं ,
आज पुराने सिंहासन की
टूट रही प्रतिमाएँ हैं ,
उठता है तूफान
इंदु ,तुम दीप्तमान रहना,
पहरुए , सावधान !

(1) ..कविता की पंक्तियों को उचित क्रमानुसार लिखिये...

(

- 1) बने अंबुधि महान।
  - 2) अभी शेष है पूरी होना जीवन मुक्ता डोर।
  - 3) इस जन्मन्थन से उठ आई पहली रतन हिलोरे।
  - 4) अचल दीपक समान रहना।
- (2) उचित जोड़ियां मिलाकर लिखिये...

(2)

- 1) विषम...सिंहासन
- 2) युग बंदिनी....सीमाएं
- 3) सिमटी...हवाएं
- 4) पुराना...शृंखलाएँ।

(3) ..कोष्ठक में से सही शब्द चुनकर वाक्य फिर से लिखिये... (2)

- 1) ले युग की...बने अम्बुधि समान रहना। (सौगंध/ सिंहासन / पतवार)
  - 2) आज....बनकर चलतीं , युग बंदिनी हवाएं। (प्रभंजन / शृंखलाएँ /अंबुधि)
  - 3) विषम...टूटी हैं , खुली समस्त दिशाएँ। (कड़ियाँ/ शृंखलाएं/ सीमाएं)
  - 4) आज पुराने....की टूट रही प्रतिमाएं। (दिशा/सिंहासन/मशाल)
- (2) (आ) ..निम्नलिखित पद्यांश (दोहा) पढ़कर सूचनानुसार कृति पूर्ण कीजिये.
..(6)

"माखण मन पाहण भया ,माया रस पीया।
पाहण मन माखण भया ,राम रस लिया।।
जहाँ राम तहँ मैं नहीं ,मैं तहँ नाही राम।
दादू महल बारीक है ,दूधे कुँ नाहीं ठाम।।
दादू गावें सुरति सौं ,बाणी बाजैं ताल।
यहु मन नाचै प्रेम सौं ,आगे दीनदयाल ।।
जे पहुँचे तेहि कहि गए ,तिनकी ऐकैं बात।
सबै साधो का एक मत ,बीच के बारह बाट।।
दादू पाती प्रेम की ,बिरला बांचे कोई।
वेद ,पुरान पुस्तक पढ़े ,प्रेम बिना क्या होई।।

1) कृति पूर्ण कीजिये....

(2)

1) अंतर स्पष्ट कीजिये..

माया रस और राम रस में क्या फर्क है?

2) आकृति पूर्ण कीजिये....

वहां ये नहीं होते

जहाँ राम होते हैं --जहाँ मैं (अहंकार) होता है।

.....

(2) ..निम्नलिखित पंक्तियां क्रमानुसार लिखिये

(2)

1) आगे दीनदयाल।

2) दादू गावें सुरति सौं।

3) बाणी बाजे ताल।

4) यह मन नाचै प्रेम सौं।

(3) अहंकार त्याग से होने वाले लाभ के विषय में 40 से 50 शब्दों में अपने विचार व्यक्त कीजिये...(2)

प्रश्न 3)...निम्नलिखित शब्दों के लिये हिंदी परिभाषिक शब्द लिखिये...(कोई 4)

(4)

1) Account.

2) Act.

3) Agreement.

4) Audit.

5) Session .

6) Advocate General.

प्रश्न .(4) (अ) ..निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्न का उत्तर लगभग 80 से सौ शब्दों में दीजिये...(6)

1) मनोरंजन के क्षेत्र में हिंदी का योगदान स्पष्ट कीजिये।

2) प्रकाशन के क्षेत्र में हिंदी की उपयोगिता पर टिप्पणी लिखें।

3) अन्तरराष्ट्रीय स्तर पर हिंदी का क्या महत्व है?

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो के उत्तर 80 से 100 शब्दों में लिखिये...(6)

1) समाचार लेखन के मुख्य अंग कौन-कौन से हैं?

2) टेलीविजन के लिये समाचारवाचक की विशेषताओं का उल्लेख कीजिये।

3) अकाल से पीड़ित व्यक्तियों की समस्या पर एक रिपोर्ट तैयार कीजिये।

प्रश्न ..(5) (इ) निम्नलिखित पंक्तियों में उद्धृत रस पहचानकर उसका नाम लिखिये...(कोई तीन) (3)

1) माँ बे वजह ही रोती है
फोन पर जब भी बात होती है
फोन रखने पर मैं भी रोता हूँ।

2) किंतु आ रही नई ज़िन्दगी
यह विश्वास अमर है ,
जनगंगा में ज्वार
लहर तुम प्रवहमान रहना,
पहरए , सावधान!

3) दादू गावें सुरति सौं, बाणी बाजे ताल।
यह मन नाचै प्रेम सौं, आगे दीनदयाल।।

4) बार-बार जसुमति सुत बोधति, आऊ चंद तोहि लाल बुलावैं।
मधु भेवा पकवान मिठाई , आपुन खैहै , तोहि खवावैं।।

(ई) निम्नलिखित में से किन्हीं चार मुहावरों के अर्थ लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिये। ... (4)

1) अंकुर जमाना ।

2) आच न आने देना।

3) आंखों में सैलाब उमड़ना।

4) उधेड़बुन में लगना ।

5) एक आंख से देखना ।

उ) ..निम्नलिखित वाक्यों को सूचनानुसार काल परिवर्तित करके वाक्य फिर से लिखें।

1) उषा की आंखे विस्मय से भर उठीं । (पूर्ण भूतकाल)

2) वह इनसे अपनी पढ़ाई कर लेगा। (अपूर्ण वर्तमान काल)

3) समाचार चैनल खबरों के नाम पर डरा रहे हैं। (सामान्य भूतकाल)

4) वे मुझे योगा के फायदे समझाते हैं। (भविष्यतकाल)

...(3)

सहामाही परीक्षा
मराठी कृतीपत्रिका (अकरावी)

वेळ - २.५०

गुण - ५०

कृती १ अ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा

१)----- (२)

१) मामूची शाळाबाह्य रूपे -

२)-----

(२) वाक्य पूर्ण करा. (२)

१) शाळेत तो शिपाई आहे पण शाळेबाहेर-----

२) मामू मुस्लीम अधिकाऱ्याच्या मुलांना कसली शिकवणी देते-----

शाळेत तो शिपाई आहे ; पण शाळेबाहेर तो बहुरूपी आहे. कुठं फळांच्या मार्केटमध्ये एखाद्या बागवान च्या दुकानावर घटकाभर बसून त्याचं दुकान चालव, तो हातावर ठेवेल ते अल्लाची खेळ म्हणून आपलंसं कर ; कुठे एखाद्या मुस्लीम अधिकाऱ्याच्या बच्चा बच्ची ला उर्दू शिकवण दे. एक ना दोन नानातऱ्हेचे उद्योग मामू करतो.

शाळेतील लोकांना शिपाई वाटतो. शाळेबाहेरच्या लोकांना त्याची अनेक रूपे दिसतात. मौलावी व्यापारी उस्ताद या सगळ्यांचा अंतर्भाव करता येईल असं साऱ्यांनी त्याला सुटसुटीत नाव देऊन टाकलंय-मामू!

दहा वर्षापूर्वी मी या शाळेत रुजू झालो तेव्हापासून या माणसाला जवळून पारखत आलोय. गरीब माणसाने किती आणि कसं हुशार असावं याचा मामू एवढा मासला मला काही बघायला मिळालेला नाही.

मी मामाच्या घरी गृहप्रवेशाच्या कार्यक्रमाला गेलो त्याची कर्तबगारी बघून खूप समाधान वाटलं. मागून केलेल्या कष्टमय चाकरीचं फळ म्हणून असेल; पण त्याची सगळीच मुलं गुणवान निघालीत. पैसा कमवतात म्हणून माज नाही. बापाचं शब्द त्याच्या लेखी शेवटचा शब्द आहे .तो कधी खाली पडत नाही.

(३) 'शाळेत तो शिपाई आहे ; पण शाळेबाहेर बहुरूपी आहे', या मामू संबंधित केलेल्या विधानाचा अर्थ

पाठाआधारे तुमच्या शब्दात स्पष्ट करा.

(४)

किंवा

माणसापेक्षा माणुसकी फार मोठी आहे या विधानातील अर्थ तुमच्या शब्दांत लिहा.

ब) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा.

(१) वाक्य पूर्ण करा. (२)

१) माणूस कशाने सुखी होतो—

२) जिथे पता बोलतो—

(२) खालील शब्दासाठी उताऱ्यात आलेले विरुद्धार्थी शब्द.

(२)

१) श्रीमंत ×

२) असत्य ×

न बोलताही संवाद होणारा संवेदनशील काळ मागे पडून आता खूप बोलूनही काळीज न ओलावणारा काळ आला आहे. कारण अनेक आहेत; पण मला जाणवणारी मुख्य कारण म्हणजे - 'माणूस मिथ्या सोनं सत्य' हे तत्त्वज्ञान आरपार बिंबवलं गेलं आहे. 'पैसा मिळवला की माणूस सुखी होतो'; हा निष्कर्ष गरिबीतून येऊ शकतो; पण गरिबी दूर करताना दुसरे एक आंतरिक दारिद्र्य निर्माण होऊ नये याची दक्षता 'मार्केटिंगच्या' भरात घेतली गेली नाही. यातून संवाद-सुसंवाद, प्रेम, माया, वात्सल्य काय मिळणार? भावनेवर का जगता येणार? असे प्रश्न विचारणारा एक वर्ग जगात निर्माण झाला. या वर्गाच्या हातात प्रसारमाध्यम होती, उद्योगधंदे होते. सूत्रधाराने बाहुल्यांना खेळावं त्याप्रमाणे या मंडळींनी गेल्या पंचवीस वर्षात साऱ्या जगाचं एक भव्य 'मॉल' मध्ये रूपांतर केलं, जिथे पैसा बोलतो, मन मात्र मुकं राहतं.

(३) आजच्या जगाचे 'माणूस मिथ्या' सोनं सत्य' या तत्त्वज्ञानाचा अर्थ तुमच्या शब्दात स्पष्ट करा. (४)

किंवा

संवाद नसल्याने माणूस माणसापासून दूर गेला आहे याविषयीचे तुमचे मत लिहा. कृती (२) अ) खालील पद्यपंक्तींच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा.

(१) चौकटी पूर्ण करा.

(२)

१) शेतात रमणारी व्यक्ती—

२) प्राणसईने वाऱ्यासोबत असे यावे—

(२) कृती करा.

(२)

१) कवयित्रीने

प्राणसईच्या

आगमनानंतर व्यक्त

केलेल्या अपेक्षा

ये ग दौडत धावत
आधी माझ्या शेतावर :
शेला हिरवा पांघर
मालकांच्या स्वप्नांवर,
तशी झुलत झुलत
ये ग माझिया घराशी :
भाचे तुझे झोंबतील
तुझ्या जरीच्या घोळशी,

आळे वेलाचे भिजू दे,
 भर विहीर तुडुंब :
 सारें घरदार माझें
 भिजू दे ग चिंब चिंब :
 उभी राहून दारांत
 तुझ्या सगती बोलेन :
 सखा रमला शेतांत
 त्याचे कौतुक सांगेन...
 कां ग वाकुडेपणा हा,
 कां ग अशी पाठमोरी ?
 ये ग ये ग प्राणसई
 वाऱ्यावरून भरारी

(३) वरील काव्यपंक्तीचा आशय तुमच्या शब्दात लिहा.

(४)

किंवा

पावसानंतर तुमच्या परिसरात होणाऱ्या बदलांचे वर्णन करा.

कृती (३) ब) खालील उतान्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा.

१) कथा आणि कादंबरीतील दोन घटक.

(१)

२) समाजातील समकालीन चित्रे कोणत्या साहित्य प्रकारात येतात.

(१)

मानवाने मनोरंजनासाठी, आत्मिक समाधानासाठी ललितकलांचे विश्व निर्माण केले. ज्या समाजात 'नाटक' हा साहित्यप्रकार उदयास आला, त्या समाजात राहणाऱ्या लोकांच्या भावभावना नाटकातून प्रकट झाल्या. त्यामुळे 'नाटक' हा साहित्यप्रकार 'विषयांच्या' दृष्टीने समृद्ध होत गेला.

ज्ञान आणि मनोरंजन याबरोबर प्रेक्षक स्वतःच्या अनुभवांचे नाटकात घडणाऱ्या प्रसंगांशी नाते जोडत असतो. त्यामुळे त्याला ते आपले वाटते.

कथा, कादंबरी, नाटक या सर्वच साहित्यप्रकारांत समाजाची समकालीन चित्रे रेखाटण्याचे सामर्थ्य असते ; परंतु कथा, कादंबरी, कविता यांपेक्षा नाटक हा साहित्यप्रकार निराळा आहे. बाकीचे साहित्यप्रकार हे वाचकनिष्ठ आहेत. नाटक हा समूहाचा अविष्कार असतो. नाटकामध्ये संगीत, नृत्य, वक्तृत्व, अभिनय, नेपथ्य, काव्य, चित्रकला अशा बहुतेक सर्व कलांचा समावेश होतो. कथा आणि कादंबऱ्यांमध्ये फक्त लेखक आणि वाचक हे दोन घटक असतात. पण नाटकामध्ये मात्र लेखकाचे शब्द नट संवादांच्या माध्यमातून प्रेक्षकांपर्यंत पोहोचत असतो.

विष्णुदास भावे यांनी लिहिलेले 'सीतास्वयंवर' हे आधुनिक मराठी नाटकातील कालमानदृष्ट्या पहिले नाटक ! एक सरळ पौराणिक गोष्ट सांगणारे हे नाटक १८४३ सालचे त्याचप्रमाणे १८५५ साली महात्मा फुले यांनी लिहिलेले 'तृतीय रत्न' हा लिखित स्वरूपात पहिले नाट्यसंहिता होय. त्यापूर्वी ललित, गोंधळ, कीर्तने, पोवाडे, दशावतार, तमाशे असे अनेक कला महाराष्ट्रात नांदत होत्या, ज्या नाटक या साहित्यप्रकाराच्या उदयास पूरक ठरवल्या.

३) नाटकात कोणकोणत्या कलांचा समावेश होतो. (१)

४) नाटक हा साहित्यप्रकार निराळा कसा आहे. (२)

५) महाराष्ट्रात सादर होणाऱ्या कलाविषयी तुमचे मना उताराच्या आधारे लिहा.

(३)

६) नाटक या साहित्य प्रकाराचे वेगळेपण लिहा. (३)

कृती ४) खालील उताऱ्याचा आधारे सूचनेनुसार कृती करा.

(१) रेडिओचा प्रवास कधी सुरु झाला. (१)

(२) इंदोर येथे सुरु झालेल्या रेडिओ केंद्राचे नाव व ते केंद्र कधी सुरु झाले (१)

(३) उताऱ्याच्या आधारे आकाशवाणी ची पार्श्वभूमी लिहा. (४)

१९२०-३० च्या दशकात सुरु झालेले रेडिओ (आकाशवाणी) चा प्रवास १९८० च्या दशकात स्थिरावला. २३ जुलै, १९७७ रोजी चेन्नई येथे एफ. एम. प्रसारण सुरु झाले. १९९३ पर्यंत 'ऑल इंडिया रेडिओ' हा सरकारी उपक्रम भारतातील एकमेव रेडिओ प्रसारणकर्ता होता. त्यानंतर सरकारने रेडिओ प्रसारण क्षेत्राचे खाजगीकरण केले. ३ जुलै, २००१ पासून रेडिओ सिटी बंगलोर (बेंगळूरु) भारतात पहिले खाजगी एफ. एम. रेडिओ स्टेशन ठरले. 'द टाइम्स ग्रुप' 'रेडिओ मिरची' स्टेशन ४ ऑक्टोबर, २००१ रोजी इंदोर येथे सुरु केले.

महाराष्ट्रात खाजगी एफ. एम. रेडिओ केंद्र २००२ मध्ये सुरु झाले. आता 'रेडिओ मिरची', 'रेडिओ सिटी', 'रेड एफ. एम.' 'एफ. एम. गोल्ड' इत्यादी वाहिन्यांवर २४ तास मनोरंजनाचे कार्यक्रम, त्यातही तरुणांना आकर्षित करणारी गाणी सतत ऐकवली जातात. नवनवीन 'बॉलीवूड हिट' यांचा मसाला असतो. सकाळपासून ते रात्रीपर्यंत तीच- तीच गाणी कितीही वेळा ऐकवली जातात. बदल असतो तो मध्ये-मध्ये सूत्रसंचालन करणारा निवेदकांचा म्हणजे रेडिओजॉकीचा!

कृती ५) अ) सूचनेनुसार खालील व्याकरण कृती सोडवा.

(१) अधोरेखित शब्दाचे विरुद्धार्थी शब्द लिहून अर्था बदल न करता वाक्य पुन्हा लिहा.

(२)

१) नव्या जगाची जीवनशैली माणूसपणाची जवळीक साधत नाही -----

२) मनुष्य हा प्रेमाचक्राधारावर जगू शकतो-----

(२) इंग्रजी शब्दाचा मराठीत अर्थ लिहा. (२)

१) felicitation - २) X-ray -

(३) साहित्यकारांच्या टोपण नावाचे पूर्ण नाव लिहा. (३)

१) मोरोपंत - २) अनिल- ३) बालकवी-

(४) सूचनेनुसार वाक्यात बदल करा. (२)

१) मी शाळेत गेलो. (वर्तमान काळ करा)

२) शिक्षक शिकवत आहे. (भविष्यकाळ करा)

وقت ڈھالی گھنٹہ

نمبرات ۵۰

گیارہویں جماعت اردو

ہدایات :- (۱) سرگرمی کے مطابق ان کے جواب مکمل جملے میں لکھنا لازمی ہے۔

حصہ: ۱۔ نثر (۲) خوشخطی اور صفائی کا خیال رکھیں۔

(۸) سوال نمبر (الف): درج ذیل تدریسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی گئی سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

(۱۰۲)

(۱) ذیل کی سرگرمی مکمل کیجیے۔

(۱) ہر روز نئی قسم کی روٹی [ ]

(۲) اگر کچھ مطلب ہو [ ]

(۳) تاج الملوک نے عرض کی [ ]

(۴) اور کس واسطے فضولی پر [ ]

القصد ، ایک روز دیونے مہربان ہو کر کہا کہ تیری غذا کیا ہے، میں لاوؤں؟ تاج الملوک نے عرض کی، آدمیوں کی غذا شکر، گھی، میدہ، گوشت، وغیرہ یہی چیزیں ہیں۔ یہ سنتے ہی دیواٹھ دیوڑا اور ایسے قافلے پر پہنچا کہ جس کے لوگ شکر اور گھی اور میدہ اونٹوں پر لادے ہوئے کہیں لیے جاتے تھے وہ بلدے لدائے اونٹ اٹھا کر شہزادے کے آگے لے آیا کہا اپنی خورش لے اور اس میں سے کچھ کھا۔ تاج الملوک نے اونٹوں پر سے وہ سب اتار لیا اور انھیں جنگل میں چھوڑ دیا۔ پھر ہر روز کچی پکی روٹی پکا کر کھانے لگا۔ اسی طرح چند روز گزرے۔ ایک دن شہزادے نے کئی من میدہ لے کر اس میں گھی شکر ملا کر بڑی بڑی پتھر کی چٹانوں پر ڈال کے ہاتھ پاؤں سے خوب روند کر گوندھا۔ پھر ادھر ادھر سے سوکھی لکڑیاں جمع کر کے روغنی روٹی سینک سا تک کر تیار کی اور ایک اونٹ کے کباب بھی خوب نمکین بھونے۔ دیونے دیکھ کر پوچھا کہ آج تو نے کیوں تکلیف اٹھائی اور کس واسطے فضولی پر کمر باندھی ہے۔ تاج الملوک نے کہا، یہ سب تمہارے لیے ہے تاکہ تم بھی ایک نوالہ اس میں سے کھا کر آدمیوں کی لذت دریافت کرو۔ دیونے ایک بارگی سب کا سب اٹھا کر منہ میں ڈال لیا۔ از بس کہ اس طرح کے کھانے کی اس نے کبھی لذت نہ چکھی تھی، مارے خوشی کے اچھل اچھل کر کھاتا تھا شاہباش کہہ کر تعریف کرتا تھا اور کہتا تھا کہ اے آدم زاد! تو نے مجھے ایسی چیز کھلائی کہ میرے باپ دادا نے بھی کبھی نہ کھائی ہوگی۔ بلکہ آج تک کسی دیونے ایسے کھانے کی لذت نہ پائی ہوگی۔ اس روٹی کے ککڑے کا احسان میں ابد تک مانوں گا اور دل سے تیرا ممنون رہوں گا۔ شہزادے نے جو اس کی رغبت دیکھی تو ہر روز نئی قسم کی روٹی اور کباب تیار کر کے کھلاتا۔ دیونہایت خوش ہوتا۔ یہاں تک کہ ایک روز خود خود کہنے لگا، اے آدم زاد! تو ہر روز اس قلمے لذیذ سے مجھے ایسا خرسند رکھتا ہے کہ اگر میرے بدن پر ہر روئیں کی جگہ زبان پیدا ہو اور ہر زبان سے شکر تیرے احسان کا ادا کروں تو بھی نہ ہو سکے لیکن اب تک ایسا تیرا کوئی کام میرے ہاتھ سے نہیں نکلا۔ اگر کچھ مطلب ہو تو بیان کر۔

(۰۲)

(۲) اقتباس کے حوالہ سے صحیح لفظ کا انتخاب کیجیے۔

سوکھی	ہری	گیلی	کڑی
رکائے	بنائے	بھونے	نمکین
نہ جانی	نہ چکھی	نہ پائی	لذت
مہربان	غصہ	خوش	دیونے

(۳) جمع لکھیے۔

(۰۲)

(۱) چٹان (۲) احسان

(۰۲)

(۴) آدمیوں کی غذا کھانے کے بعد ریوڑ کا رد عمل کیا تھا اپنی رائے پیش کیجیے۔

(۸)

سوال نمبر (ب): درج ذیل تدریسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی گئی سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

(۱) ذیل کی سرگرمی مکمل کیجیے۔

ریو جو ان اپنی تراش خراش سے [ ] معلوم ہوتا تھا۔

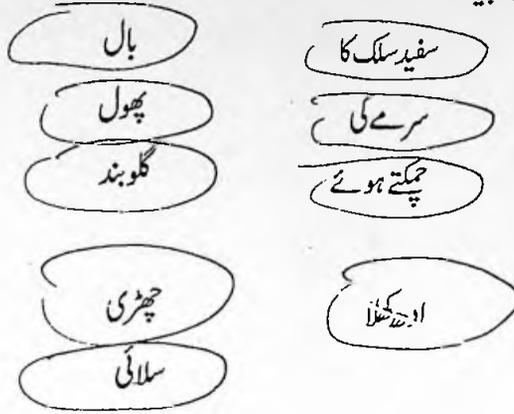
بادامی رنگ کا [ ] پہنے ہوئے

سر پر سبز فلیٹ [ ] ٹیڑھی رکھی ہوئی

ایک خالی [ ] اسے دیکھ کر رکی

جنوری کی ایک شام ایک خوش پوش نو جوان ڈیوس روڈ سے گزر کر مال روڈ پر پہنچا اور چیئرنگ کر اس کا رخ کر کے خراماں خراماں پٹری پر چلنے لگا۔ ریو جو ان اپنی تراش خراش سے خاصا فیشن ایبل معلوم ہوتا تھا۔ لمبی لمبی قلمیں، چمکتے ہوئے بال، باریک باریک مونچھیں، گویا سرے کی سلائی سے بنائی گئی ہو۔ بادامی رنگ کا گرم ادور کوٹ پہنے ہوئے جس کے کالج میں شرتی رنگ کے گلاب کا ایک ادھ کھلا پھول اٹکا ہوا، سر پر سبز فلیٹ ہیٹ ایک خاص انداز سے ٹیڑھی رکھی ہوئی، سفید سلک کا گلوبند گلے کے گرد لپٹا ہوا، ایک ہاتھ کوٹ کی جیب میں، دوسرے میں بید کی ایک چھوٹی چھڑی پکڑے ہوئے جسے کبھی کبھی مزے میں آگے گھمانے لگتا تھا۔ یہ ہفتے کی شام تھی۔ بھر پور چاڑے کا زمانہ۔ سرد اور تند ہوا کسی تیز دھار کی طرح جسم پر آ کے لگتی تھی مگر اس نو جوان پر اس کا کچھ اثر معلوم نہیں ہوتا تھا۔ اور لوگ خود کو گرم کرنے کے لیے تیز قدم اٹھا رہے تھے مگر اسے اس کی ضرورت نہ تھی جیسے اس کو کڑا تے جاڑے میں اسے ٹہلنے میں بڑا مزہ آ رہا ہو۔ اس کی چال ڈھال سے ایسا بائکین ٹپکتا تھا کہ تانگے والے دور ہی سے دیکھ کر سر پٹ گھوڑا دوڑاتے ہوئے اس کی طرف لپکتے مگر وہ چھڑی کے اشارے سے نہیں کڑتیا۔

ایک خالی ٹیکسی بھی اسے دیکھ کر رکھی مگر اس نے تو تھینک یو کہہ کر اسے بھی ٹال دیا۔
(۲) جوڑیاں لگا کر سرگرمی مکمل کیجیے۔

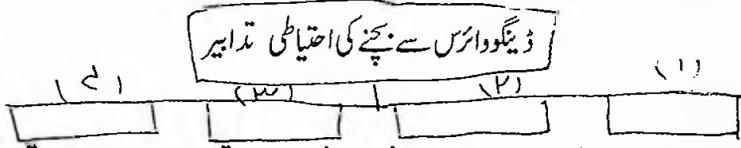

(۳) معنی لکھیے۔

(۱) سبز _____ (۲) سرپٹ _____

(۴) نوجوان کے بارے میں اپنی ذاتی رائے پیش کیجیے۔

سوال نمبر ۱ (ج): درج ذیل غیر تدریسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیوں کو ہدایات کے مطابق مکمل کیجیے۔ (۴)
(۱) شکی ویب خاکہ مکمل کیجیے۔

ڈینگو وائرس تین عوامل کی وجہ سے پھیلتا ہے۔ چھھر، پانی اور ماحولیاتی درجہ حرارت۔ ماحولیاتی درجہ حرارت پر کنٹرول کرنا ہمارے بس کی بات نہیں ہے لیکن چھھر اور پانی پر ہم قابو پاسکتے ہیں۔ چونکہ مادہ چھھر گھر کے اندر اور باہر ٹھہرے ہوئے صاف پانی میں انڈے دیتی ہے لہذا اپنے گھروں اور اطراف کی ان جگہوں پر خاص دھیان دیں جہاں پانی جمع ہے۔ وہ تمام اشیاء جہاں جن سے پانی ٹھرنے یا جمع ہونے کا اندیشہ ہو۔ گھربانگنی یا بانگوں میں پودوں کی کندھیوں کو لبریز نہ کریں۔ ضرورت کے مطابق ہی پودوں کو پانی دیں۔ گندے پانی کی نالیوں کو وقتاً فوقتاً صاف کریں۔ گلدان کے پانی کو روزانہ بدلیں۔ لمبی آستین کی شرٹ پہنیں۔ پاؤں میں موزے اور لمبی پیٹ کو تریج دیں۔ رات میں سوتے وقت نیٹ (جالی) کا استعمال کریں۔ خوشبودار صابن یا اسپرے کا استعمال کم کریں۔ گھروں کے دروازے اور کھڑکیوں میں اسکرین یا میٹ لگائیں۔ مضافاتی علاقوں کی کچی نالیوں میں ٹھہرے ہوئے پانی کی نکاسی کریں۔ پائپ سے رستے ہوئے پانی کا نظم کریں۔ پانی جمع یا رکھنے والے برتنوں کو ڈھاک کر رکھیں۔ گلدان، بیکار ٹائر، ٹن کے ڈبے، گٹر، عارضی فوارہ کولر کی ٹینکی، پرندوں اور جانوروں کو پانی پلانے کے برتن، بند کنویں، واٹر میٹر وغیرہ میں پانی جمع ہونے نہ دیں۔ واٹر فلٹر کی جانچ کریں۔ خالی بوتلوں میں پانی جمع کر کے نہ رکھیں۔ پانی

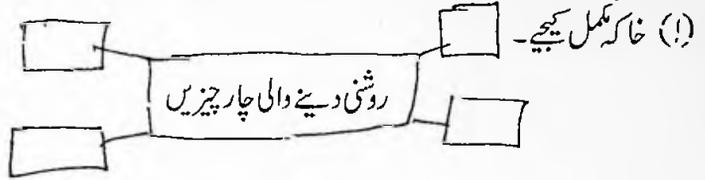
میں اگر آپ کو پھھر کے لاروے دکھائی دیں تو تھوڑی مقدار میں کیروسین ڈال دیں۔ حالانکہ پورے ملک میں صفائی مہم زور و شور سے جاری ہے۔ اب ہماری ذمہ داری ہے کہ ہم اپنے گھر اور اطراف کے ماحول کو صاف رکھیں۔

(۲) ماحول کو صاف ستھرا رکھنا ہماری ذمہ داری ہے۔ اپنے خیالات تحریر کیجیے۔

حصہ : ۲ - نظم، غزل اور قطعہ

(۶)

سوال نمبر ۲۔ (الف) درج ذیل نظم کا بغور مطالعہ کر کے سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

یارب ، خلاق ماہ و ماہی تو ہے
بخشنده تاج و تخت شاہی تو ہے
بے منت و بے سوال و بے استحقاق
دیتا ہے جو سب کو یا الہی ، تو ہے

پروانے کو دھن ، شمع کو لو تیری ہے
عالم میں ہر اک کو تنگ و دو تیری ہے
مصباح و نجوم و آفتاب و مہتاب
جس نور کو دیکھتا ہوں ، ضو تیری ہے

قطرے کو گہر کی آبرو دیتا ہے
قدس کو ، گل کو رنگ و بو دیتا ہے
بیکار شخص ہے ، تصنع بے سود

عزت وہی عزت ہے جو تو دیتا ہے

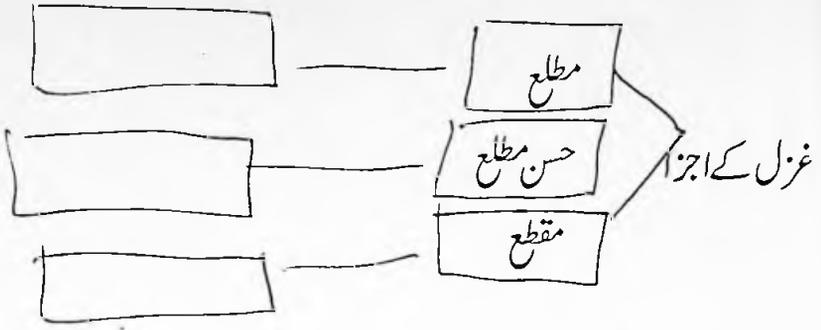
(۲) درج ذیل دیے گئے الفاظ کے معانی لکھیے۔

۱۔ خلاق ----- ۲۔ ضو -----

(۳) ربائی کی روشنی میں اللہ کی صفات کو واضح کیجیے۔

سوال نمبر ۲۔ (ب) درج ذیل غزل کا بغور مطالعہ کر کے سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

(۱) غزل کے موزوں اشعار کی مدد سے خاکہ مکمل کیجیے۔

نہیں عشق سے زرد ، زردار میں ہوں
اگر ہے وہ یوسف ، خریدار میں ہوں
وہ بے زار مجھ سے ہوا ، زار میں ہوں
وہ مے خوار غیروں میں ہے ، خوار میں ہوں
تمنا ہے ، ساقی کبھی بزم مے میں
وہ سرشار ہو اور ہشیار میں ہوں
وہ کرتا ہے باتیں ، میں کرتا ہوں آپہں
گہر بار وہ ہے ، شرر بار میں ہوں
وہی بولتا ہے جو میں بولتا ہوں
اگر وہ ہے بلبل تو منقار میں ہوں
دگرگوں ہے ہر آن وضع محبت
کبھی غیر میں ہوں ، کبھی یار میں ہوں
کہا حضرت درد نے خوب ناخ
یہ زلف بتاں کا گرفتار میں ہوں

(۲) درج ذیل دیے گئے الفاظ کے معنی لکھیے۔

(۱) تمنا -----
(۲) زلف -----

(۳) شعر کی تشریح کیجیے۔

وہی بولتا ہے جو میں بولتا ہوں

اگر وہ ہے بلبل تو منقار میں ہوں

حصہ : ۳۔ قواعد

(۸) سوال نمبر ۳۔ درج ذیل سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

(الف) درج ذیل محاوروں کو جملوں میں استعمال کیجیے۔ (کوئی دو)

(۱) دو ہتھ مارنا (۲) دل دہی کرنا (۳) قطع تعلق کرنا

(ب) درج ذیل جملوں میں مفرد ، مرکب اور مخلوط کی شناخت کیجیے۔ (کوئی دو)

(۱) دونوں ایک ایسی وادی میں پہنچے جو ہر طرف سے پہاڑیوں میں گھری ہوئی تھی۔

(۲) زمر دیہاں کی تمام عجوبہ چیزیں اسے دکھاتی پھرتی تھی۔

(۳) اب اندر آرام سے بیٹھ کر دیکھو کہ خداوند جل وعلا نے تمہارے لیے کیسی کیسی لذتیں فراہم کی ہیں۔

(ج) درج ذیل اشعار میں استعمال کی گئی صنعتوں کے نام لکھیے۔

(۱) ہوئی ہے آرسی جو گن ترے مکھ کے تصور میں

بھبھوتی مو پہ کیا دم مارتی ہے خاکساری کا

(۲) وہ بے زار مجھ سے ہے ہوا ، زار میں ہوں

وہ مے خوار غیروں میں ہے ، خوار میں ہوں

(د) درج ذیل شعر کی تقطیع کیجیے اور بحر کا نام لکھیے۔

عرب جس کا چرچا ہے یہ کچھ، وہ کیا تھا جہاں سے الگ اک جزیرہ نما تھا

حصہ : ۴۔ تحریری مہارت

(۵) سوال نمبر ۴۔ (الف) نظامت کے لیے مطالعہ اور مشق ضروری ہے۔ اپنی ذاتی رائے لکھیے۔

(۵) (ب) درج ذیل اقتباس کی پروف ریڈنگ کیجیے۔

اونورانی چہرہ والے یلکین کی اکلوتی خوب صورت بیٹی امید خدائی روشنی ہے تیرے ہی سات ہے۔ تو ہی ہماری مسیبت

کے وقتوں میں ہم کو تسلی دیتی ہے۔ تو ہی ہمارے عاڑے وقتوں میں ہماری مدد کرتی ہے۔ تیری ہی بدولت نہایت دور دراز

خوشیاں ہم کو نہایت ہی پاس نظر آتی ہیں۔ تیرے ہی سہارے زندگی کی مشکل مشکل گھاٹیاں ہم تے کرتے ہیں۔

XI Arts
25/11/2019

**Std-XI 1st Terminal Exam Subject- Philosophy
November 2019**

NOTE - 1) All the questions are compulsory

2) Figures to the right indicate full marks

Time-2.5hr

Marks-50

Q1)A) Fill in the blanks choosing the correct alternatives- (5)

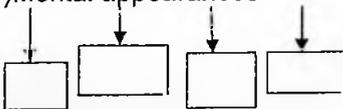
- 1) Dreams and illusion are _____. (subjective, inter-subjective, objective).
- 2) _____ is a cardinal virtue. (Knowledge, wisdom, reason)
- 3) _____ is the nature of objects that can be experienced by senses.
- 4) Object of the same kind have a common _____. (particularity, principal, essence)
- 5) _____ is the branch of philosophy that deals with nature and theories (aesthetic, ethic, logic)

B) Find the odd words/pair out- (4)

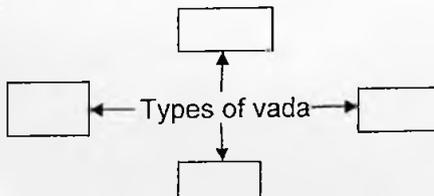
- 1) creation, substance, dissolution, permanence.
- 2) static-dynamic, permanent-impermanent, knowledge-information, real-unreal
- 3) Advaita, Charvaka, Sankhya, Nyaya.
- 4) air, water, mountain, fire.

C) Complete the concept map table/table flow chart- (4)

1) Mental appearances

2)

Q2) Answer the following in 20-25 words- (any five)
(10)

- 1) What is philosophy
- 2) What is Natural science?
- 3) What is Ethics?
- 4) What is Cultural?
- 5) What is objectivity?
- 6) What is inner sensation?
- 7) What is nastik darshana? Explain with an example.

Q3) A) Distinguish between- (any two) (6)

- 1) Direct and Indirect knowledge
- 2) Knowledge and Information
- 3) Idealism and Materialism

Q3) B) State with reason whether the following statements are True or false - (6)

(any three)

- 1) Indian Darshan guide us on the problems of life.
- 2) During development of modern sciences philosophy turned towards epistemological questions
- 3) Credibility is not important in testimony.
- 4) Knowledge and skill isn't important for good life.

Q4) Write short on- (any one) (5)

- 1) Testimony
- 2) Metaphysics
- 3) Theism

Q5) Answer any one in 150-200 words

(10)

1) Is beauty subjective or objective? What do you think? Explain with examples.

2) Describe the nature of Philosophy using its various definitions.

XI Arts 29/11/2019

**Std-XI 1st Terminal Exam Subject- LOGIC
November 2019**

- NOTE -**
- 1) All the questions are compulsory
  - 2) Figures to the right indicate full marks

Time-2.5hr

Marks-50

Q1)A) Fill in the blanks with suitable words from the given in the bracket- (4)

- 1) _____ is either valid or invalid. (proposition, argument)
- 2) A, B, C, D are _____. (propositional constant/propositional variable)
- 3) By denying a tautology we get _____. (contingency/contradiction)
- 4) "." is _____ connective. (binary/monadic)

Q1)B) State whether the following statements are true or false- (4)

- 1) Logic is a branch of Psychology.
- 2) A proposition is neither true nor false.
- 3) The truth table method is an effective decision procedure.
- 4) Conclusion of inductive is always certain.

Q1)C) Give logical term for the following- (3)

- 1) The study of methods and principles used to distinguish good from bad reasoning.
- 2) A proposition asserts that an individual is a member of class.
- 3) A tabular way of expressing the truth of expressions containing propositional connectives.

Q1)D) Match the following- (3)

1) Tautology	a) Sufficient evidence
2) Nyaya	b) True or false
3) Deductive argument	c) Always true
	d) Akshapad

Q2)A)Recognize whether the following arguments are deductive or inductive(Any 3) (6)

- 1)Either it is a bank holiday or the bank is open.It is not a bank holiday.Therefore the bank is open.
- 2)There are no good players in our college team.So the team will not win the match.
- 3)My aunt is a doctor,so she is a female doctor.
- 4)Nikita is not happy with her job,so i am sure she will leave the job.

Q2)B)Identify and symbolize the following proposition using symbols given in the

bracket- (any three)

(6)

- 1)He is creative and hardworking.(C,H)
- 2)Either cat fur or dog fur was found on the scene of crime.(C,D)
- 3)Purpanpoli is delicious, but is not good for diabetic patient.(P,D)
- 4)When we use symbols, the expression becomes much more shorter.

Q3)A)Construct truth table for the following statements and state whether they are

tautolog,contradiction or contingency. (any two)-

(6)

- 1) $p \cdot \sim p$
- 2) $(p \supset \sim p) \cdot (\sim p \supset q)$
- 3) $P \vee (r \cdot p)$

Q3)B)Construct truth table for the following arguments and state whether they are

valid or invalid- (any two)

(6)

1) $\sim M \supset N$	2) $J \vee K$
$\sim N$	$\sim J$
$\therefore M \cdot N$	$\therefore \sim K$

$$3) \neg Q \equiv S$$

$$P \equiv S$$

$$\therefore Q \vee \neg P$$

Q4)A) Give reasons for- (any two)

(6)

1) " $\neg$ " is monadic operator.

2) Deductive arguments cannot expand our knowledge of the world.

3) By denying contradiction we get tautology.

Q4)B) Answer the following- (any one)

(6)

1) What is decision procedure? What are the conditions of an effective decision procedure?

2) When a conjunctive proposition is true or false?

XI Arts 29/11/2019

First Terminal

Subject: History

Marks: 50

Std: XI Arts.

Time: 2^{1/2}

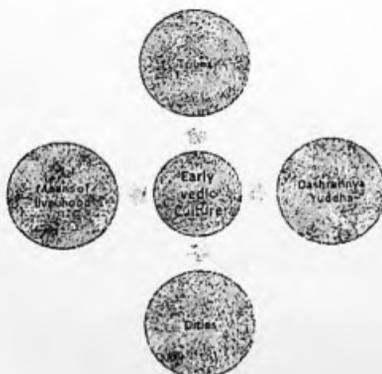
Q.1.A. complete the following statement selecting appropriate word given in the bracket. (5)

1. The god who protected the animals was known as _____.
(Indra, Pushan, Ashwin, Varun)
2. Permanent villages of farmers were first established in Maharashtra by _____ people.
(Savarda, Malwa, Harappa, Kayatha)
3. 'Yellow River' is the English translation of the Chinese name _____.
(Kemat, Mother, Sorrow, Huang He)
4. A general impression prevailed that the Harappan seals had some connection with the _____ civilisation.
(Chinese, Greek, Mesopotamian, Egyptian)
5. On one of the cemetery H pots dead humans are seen carried by _____ in their stomach.
(Deer, Peacock, Fish, Bull)

Q.1. B. Find the odd words/Pairs out and write the correct ones. (5)

1) Dilmun	a) Makan
2) Savarda Culture	b) Daimabad
3) Krishiya	c) The apparatus of drawing water from the well
4) The valley of Nile	d) India
5) The valley of Tigris and Euphrates	f) Egypt
6) Meluhha	g) Region of Harappan Civilisation

Q.1.C. Complete the concept map/ Flow chart. (4)

Q.2. Answer the following question in 20 to 25 words.

(10)

1. Write about beginning of cultivation: agriculture production.
2. Write about Mohenjodaro.
3. Discuss the interrelationship between cities and villages.
4. why cities started to decline.
5. chalcolithic period in india.

Q.3.A. Explain the following statement with reason. (Any 3)

(6)

- 1) Harappan people had to migrate.
- 2) Lapis lazuli had a very important place in the Harappan trade.
- 3) 'Huang He' river is considered to be the mother of the chinese culture.
- 4) Harappan civilisation declined.

Q.3.B. State your opinion.

(Any 2)

(6)

- 1) The Harappan cities and villages in the vicinity were independent.
- 2) There is a debate about the original home of aryaans.
- 3) It seems that the Harappan people had gone as far as Bihar.

Q.4. Write short note.

(Any 1)

(5)

- 1) Banas Culture
- 2) Neolithic 'jericho'

Q.5. Answer the following question in detail.

(Any 1)

(10)

- 1) Write the chalcolithic culture in Gujrat.
- 2) Write about the beginning of urbanisation in the 'neolithic age'.

XI Arts 2/12/2019

TERMINAL EXAM NOV 2019

STD:- FYJC

TIME:- 2HRS 30 MINS

SUB:- SOCIOLOGY

MARKS:-50

Q1. A) Fill in the blanks:-

(03)

1. _____ group is based on closeness.
2. There is absence of mobility in _____ status.
3. _____ is a group related by blood or marriage.

B) Correct the incorrect pair and rewrite the sentence:-

(03)

1. a) Culture – man made.
b) Culture – shared.
c) Culture – not integrated.
d) Culture – idealistic.
2. a) Family – involuntary group.
b) School – secondary group.
c) Friends – primary group.
d) Caste – voluntary group.
3. a) Auguste Comte – Germany.
b) Emile Durkheim – France.
c) Irawati Karve – India.
d) Harriet Martineau – Britain.

C) Identify the appropriate term and rewrite the sentence:-

(03)

Anomic suicide / M.N.Srinivas / Altruistic suicide / Matriarchal family.

1. Indian sociologist who coined the term westernisation. s
2. It is opposite of egoistic suicide.
3. Female regarded as head of the family.

D) Correct the underlined word and complete the sentence:-

(03)

1. Achieved status is based on birth.
2. Folkways and values are 2 types of norms.
3. Joint family is based on authority.

Q2) Write short notes:- (any 2) (08)

1. Components of culture.
2. Theory of suicide.
3. Importance of sociology.

Q3) Differentiate between :- (any 2) (08)

1. Voluntary and in-voluntary group.
2. Material and non material culture.
3. Theological and Positive stage.

Q4) Explain the concept with suitable examples:- (any 1) (04)

1. Community.
2. Cultural hybridization.

Q5) State whether true or false with reason:- (any 1) (04)

1. Society includes likeness and differences.
2. Families are not changing significantly.

Q6) Give your personal response:- (Any 1) (04)

1. Do you think role conflict is present in our life.
2. Do you think the joint family system is declining.

Q7) Answer in detail any 1 (approx. 150 words) (10)

1. Define family and bring out the functions of family.
2. Explain the concepts -Norms and status.

*****

XI AB 4/12/2019

First Terminal Exam

Marks: 50

F.Y.J.C.

Economics

Duration: 2½ Hrs

Q.1. A) Choose the correct option

5 Marks

1) Statements related to wealth::

- A) Wealth means anything which has market value and can be exchanged for money.
- B) It is external to human being.
- C) Wealth has no utility.
- D) Wealth is scarce and exchangeable.

Options: 1) A,B and D. 2) A,C and D. 3) B, C and D. 4) None of these.

2) Statements that do not apply to Quartiles.

- A) First arrange the value in ascending or descending order,
- B) Observations can be divided into four parts
- C) They are represented as q1 q2 and Q3
- D) Q2 is also known as medium.

Options: 1) A. 2) B and C. 3) A,B and C. 4) None of These.

3) Rural credit system assumes importance because

- A) it leads to an increase in rural India
- B) Savings in aggregate to finance farming and other economic activities
- C) It leads to overall development of the rural area
- D) It leads to reduction in rural inequality.

Options: 1) A. 2) B 3) C. 4) D.

4) The quality of life of the rural people can be improved by

- A) Providing safe drinking water, health and hygiene facility
- B) Effective implementation of land reforms
- C) Providing subsidised credit facilities
- D) Reducing rural inequality.

Options: 1) A. 2) B 3) C. 4) D.

5) Aspects considered in national income

- A) Final goods and services are included in national income
- B) Produced goods in a financial year are included in national income
- C) Double counting is avoided
- D) Value is considered as per market price.

Options: 1) A. and C 2) B and C 3) A,B and D 4) A,B,C and D.

Q.1.B) suggest an economic term for the following statements

5 Marks

- 1) Provision for making payments in future.
- 2) The act of exchanging goods for goods.
- 3) Value that divides the series into 10 equal parts
- 4) Movement that promotes values of self-help democracy and equality.
- 5) Investment done by foreign companies in our country

Q.2.A.) Identify and explain the concepts from the given illustrations. (Any 2) 4 Marks.

- 1) Ram's father utilised his provident fund amount to set up grocery store.
- 2) Malathi purchase a house through an agent. The agent accepted the Commission amount in cash but did not issue a receipt to her.
- 3) To facilitate research in robotic technology Japan has invested Rupees 1000 crores in India.

Q.2. B.) Distinguish between (Any 2)

4 Marks.

- 1) Metallic money and paper money
- 2) Economic infrastructure and social infrastructure
- 3) Micro Economics and Macro Economics.

Q.3. answer the following (Any 2)

8 Marks.

- 1) Explain the characteristics of wealth.
- 2) Explain the qualities of money.
- 3) Explain the major problem faced by the industrial sector of Maharashtra

Q.4. state with reasons whether you agree or disagree

With the following statements (Any 2)

8 Marks

- 1) Agriculture sector of Maharashtra does not faces any problems.
- 2) Human wants changes as per the seasons and preferences.
- 3) There are many good qualities found in modern currency.

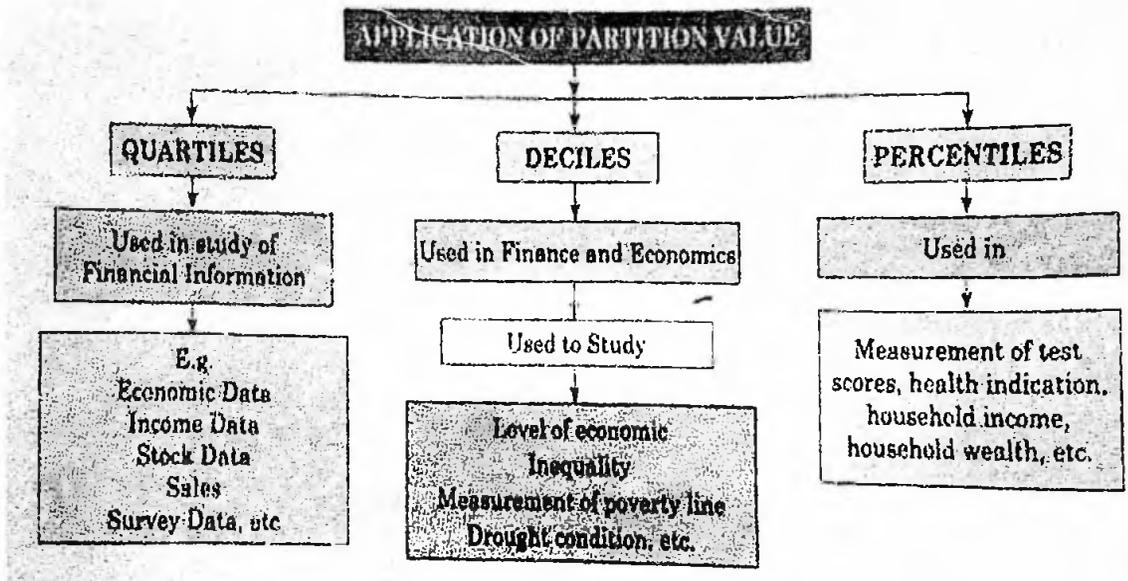
Q.5. Study the following table figure, passage and answer the question (Any 2) 8 Marks

A)

Income	5	4	9	12	15	6	10
No. of Person	8	6	12	8	6	9	10

- 1) Find q_1 from the above table   2) Find q_3 from the above table

B)

- 1) Where Deciles and Percentiles are used? 2) What Quartiles and Deciles studies?

C) Ganesh travel to the Mall by bus. Hi give the conductor rupees 10 coin for the ticket.

He purchased many commodities from the mall. At the billing counter, he gave his credit card for payment but the blink clerk informed him dad only debit cards are accepted. Ganesh had forgotten his debit card at home, he offered to make payment by cash.

- 1) Identify the types of money used in the information.
2) Explain any two types of them (Money)

Q.6. Answer in detail (Any 1)

8 Marks.

- 1) Explain the significance of rural development.
2) Explain the difficulties of barter system.

*****